Растителна защита
електронно списание за растителна защита
семена, торове и земеделие
ISSN 2815-522X

Yanyovden: Bitkilerin İyileştirici Gücü

Растителна Защита

Tarih 24.06.2026 | **Sayı** 6/2026 | **ISSN** 2815-522X | **Dil** TR
www.plant-protection.com/article/2434?lang=tr

24 Haziran'da Enyovden'i kutluyoruz – güneşin, suyun ve doğanın iyileştirici gücünün bayramı. Bulgaristan'ın çeşitli bölgelerinde Ivan Bilober, Yanevden veya Ivanden olarak bilinen bu gün, Slav folklor geleneklerinin derin köklerini taşır. İnanışa göre, gün doğumundan hemen önce bitkiler en güçlü iyileştirici özelliklere sahiptir. Gelenek, bilinen her hastalık için bir tane ve "adsız hastalık" için yarım tane olmak üzere "77 buçuk ot" toplanmasını emreder. Bunlar sağlık için çelenkler halinde örülür ve sarı kantaron, adi kantaron, kekik ve ıhlamur gibi otlar kış için hazırlanır.

Bulgaristan, Avrupa'nın önde gelen ot ihracatçılarından biridir

Doğa topraklarımıza son derece cömerttir. Bulgar florası, yaklaşık 770'inin kanıtlanmış tıbbi özelliklere sahip olduğu 4.300'den fazla yüksek bitki türünü içerir. 270'ten fazla tür, ilaç, kozmetik ve gıda endüstrilerinde aktif olarak kullanılmaktadır. Hasat edilen miktarın (yaklaşık 13.500 ton) %80 ila %90'ı ihracata yöneliktir.

Floramızın Sembolleri: Mursalski Çayı ve Orpheus Çiçeği

Bu geniş bitki çeşitliliği arasında, dünyanın dört bir yanından bilim insanlarının ve şifacıların dikkatini çeken iki eşsiz Balkan endemiği öne çıkmaktadır.

Mursalski çayı (Sideritis scardica Grisb.)

Uzun ömür iksiri olarak adlandırılan Mursalski çayı (Sideritis scardica Grisb.), 50 cm yüksekliğe ulaşan çok yıllık bir bitkidir. Bu bitki gerçek bir doğal eczanedir. Botanikçi August Grisebach tarafından Şar Dağları'nda keşfedilip tanımlanan (dolayısıyla Latince adı scardica), Pirin, Trigrad veya Alibotush çayı olarak da bilinir.

Bileşimi ve faydaları: Tanenler, uçucu yağlar ve eser elementlerden (demir, çinko, magnezyum, bakır) oluşan zengin bir kompleks içerir. Yüksek flavonoid içeriği ona güçlü antibakteriyel ve antioksidan etkiler kazandırır.

Muazzam popülaritesi nedeniyle Mursalski çayı, Bulgaristan'ın Kırmızı Kitabı'nda yer alan nesli tükenmekte olan bir türdür. Günümüzde doğal yaşam alanlarından toplanması yalnızca sınırlı veya izin verilen miktarlarda yapılmaktadır. Ayrıca başarıyla yetiştirilmektedir.

Rodop silivryak'ı (Haberlea rhodopensis)

Rodop silivryak'ı (Haberlea rhodopensis) veya dirilen mucize, aynı zamanda Orpheus çiçeği olarak da bilinir, "dirilme" yeteneği gibi şaşırtıcı bir sırrı barındırır.

Bitki Sistem Biyolojisi ve Biyoteknolojisi Mükemmeliyet Merkezi - CEPSBB'deki bilimsel araştırmaların ana odak noktası, Haberlea rhodopensis'in yüksek kuraklık toleransıdır - aşırı kuraklık ve tamamen kurumadan sonra bile, müteakip sulamayla bitki "dirilir" ve tamamen iyileşir. Haberlea rhodopensis ayrıca düşük sıcaklıklar ve uzun süreli karanlık gibi diğer aşırı koşullara karşı da tolerans gösterir. CEPSBB'deki bilim insanları, bitkinin bu tür abiyotik strese uyum sağladığı moleküler mekanizmaları incelemektedir. Temel amaç, araştırma sonuçlarının ekonomik açıdan önemli ürünlere uygulanabilir olması ve olumsuz koşullara karşı toleranslarını artırmaktır.

Doğa Koruma – Bir Misyon ve Bir Yasa

Ülkemizdeki otların çoğu doğadan toplandığından, kaynakları tükenme, iklim değişikliği ve insan ihmali riski altındadır. Bu zenginliği korumak için Bulgaristan, 2000 yılından bu yana AB'de bir emsal teşkil eden özel bir Tıbbi Bitkiler Yasası çıkarmıştır. Yasa, sürdürülebilir kullanımlarını ve doğal yaşam alanlarının gelecek nesiller için korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bazı türler özel bir koruma ve kullanım rejimine tabidir ve yasa, tıbbi bitkilerin sürdürülebilir kullanımını denetleyen kurumları belirler. Bunlar, çevre ve su ile tarım ve gıda bakanlıklarının bölgesel organlarıdır.

Her yılın başında, Çevre ve Su Bakanı, ticari amaçlarla toplanması yasak olan 24 tıbbi bitki türünü belirten bir emir yayınlar. Diğer 12 tür için izin verilen miktarlar belirlenir. Bunlar Mursalski çayı, kırmızı şakayık, adi cehri, çuha çiçeği, mübarek devedikeni, vadi zambağı, güzelavrat otu, adi kurtpençesi, sapsız karlin devedikeni, damkoruğu, deniz iğdesi ve koyun otudur.

Gornoslav Vakası: Herkese Bir Uyarı

Bu türlerin korunması, uyanık bir sivil vicdan gerektirir. Çarpıcı bir örnek, Nisan 2026'da Gornoslav köyü yakınlarında, mermer çıkarma yatırım niyeti nedeniyle korunan Rodop silivryak'ının 400'den fazla bitkisinin acımasızca söküldüğü olaydır. Zamanında yapılan ihbarlar ve "Yeşil Balkanlar" derneğinin çabaları sayesinde, Çevre ve Su Bakanı, bölge korunan alan ilan edilene kadar inşaat ve çıkarma işlemlerine tamamen yasak getirmiştir.

Enyovden – Gelecek Nesillere Karşı Sorumluluk

Güzelavrat otu (Atropa belladonna), aynı zamanda belladonna veya şeytan üzümü olarak da adlandırılır, Solanaceae familyasından çok yıllık bir çalıdır. Güzelavrat otu, alkaloid atropin içeren oldukça zehirli bir bitkidir.

Enyovden bize doğayla ayrılmaz bir şekilde bağlı olduğumuzu hatırlatır. Ot toplamak sadece bir gelenek veya iş değil, aynı zamanda bir sorumluluktur. Uzmanlar bize bitkileri gereksiz yere sökmememizi, yalnızca iyi bildiğimiz türleri toplamamızı (çünkü bazıları, güzelavrat otu gibi, oldukça zehirlidir) ve her zaman popülasyonların bir

kısmını dokunulmamış bırakmamızı tavsiye ediyor. Ancak o zaman doğal dengeyi koruyabilir ve Bulgar doğasının şifalı büyüsünü gelecek nesillere miras bırakabiliriz.

Konuyla ilgili daha fazlası:

Bulgaristan ve Almanya'dan bilim insanları, korunan bitki Rodop silivryak'ının (Haberlea rhodopensis) genomunu çözdü